

<https://www.parabol.press/palestinavannen-som-svek/>

RECENSION NUMMER 4 – 2023

Palestinavänner som svek

[Henrik Petersen](#)

Denna bild är ett resultat av ett AI-samarbete mellan **Blundlund** och **Parabol**. Du kan läsa mer om [vårt samarbete här](#).

Sverige brukade vara en vän till Palestina och en röst i fredsprocessen. Sedan hände något. Den erfarna diplomaten Mathias Mossberg beskriver förändringen inifrån i en ny bok. Henrik Petersen har läst den.

Å ena sidan har vi rapporterna om Gaza i "mainstream"-medier, "drakarna" och public service, och på den andra sidan direktbilderna i appen X. Om någon stänger av elektriciteten har vi fortfarande böckerna.

Finns motsvarigheter till "alternativa medier" på den svenska bokmarknaden? Det gör det.

Något gör uppenbarligen bokförlaget Karneval rätt: endast undantagsvis får deras utgivning recensioner i dagspress, ändå har förlaget en omsättning på 4 miljoner kr. Karneval har producerat svenska översättningar av obekväma men relevant politisk litteratur och har inte varit rädda för att trycka akademisk litteratur med ett, ska vi säga udda rykte, men med frågeställningar som fler och fler anländer till.

Något gör uppenbarligen bokförlaget Karneval rätt: endast undantagsvis får deras utgivning recensioner i dagspress, ändå har förlaget en omsättning på 4 miljoner kr.

Tydligare kan det inte illustreras än med lanseringen i våras av den schweiziske militäranalytikern Jacques Bauds *Operation Z*. Det är en bok med kritik mot Kievs hantering av konflikten som pågått sedan 2014, och kritik mot EU-ländernas och USA:s inblandning, samtidigt som Baud demonstrativt begränsar sig till ukrainska och västliga källor (inga ryska). Baud flögs till Stockholm, ett samtal om boken skulle hållas på ABF, Sveavägen, den 25 mars 2023. Bara några dagar före evenemanget fick värden kalla fötter, ABF vågade inte hysa Baud på grund av det mediala tryck som rådde.

Det råkade vara samma vecka som Svenska Akademien (den 22 mars) arrangerade en konferens med anledning av Ukrainakriget under rubriken "Thought and Truth under Pressure". Medverkade gjorde bland andra den finländska författaren Sofi Oksanen och Yale-professorn Timothy Snyder. Den senare är en amerikansk historiker känd för att vara så militant pro-Ukraina som det är möjligt att vara inom ramarna för den akademiska världen. Raymond McGovern – CIA-analytiker under Kalla kriget, sedermera medgrundare till VIPS: Veterans of Intelligence Professionals for Sanity – och Timothy Snyder debatterade Maidan-händelserna i Amy Goodmans tv-program Democracy Now! den 3 mars 2014. McGovern citerade vad många redan sagt, att Maidan-revolutionen var "den mest uppenbara kuppen i världshistorien", åsyftande det läckta telefonsamtalet mellan Victoria Nuland (då biträdande utrikesminister i Europa- och Euroasien-frågor) och USA:s ambassadör i Kiev, Geoffrey Pyatt.

Snyder var snabb att utmana fakta som McGovern framhöll: "Vad menar du med 'den mest uppenbara kuppen i världshistorien'?" McGovern mejslade ut historien, om det på Youtube läckta telefonsamtalet under vilket de två amerikanska toppdiplomaterna effektivt bestämde hur den kommande ukrainska regeringen skulle se ut, två och en halv vecka innan revolutionen ägde rum. Snyder genmälde: "Är det allt du har?"

Samma vecka som Timothy Snyder höll sitt anförande i Börshuset, portades Jacques Baud från ABF.

Samma vecka som Timothy Snyder höll sitt anförande i Börshuset under nämnda rubrik, portades Jacques Baud från ABF – snacka om thought and truth under pressure! En nödlösning föreslogs, att Baud och den svenske diplomaten Sven Hirdman istället skulle hålla ett samtal på det hotell på Wolmar Yxkullsgatan där Baud övernattade. I sista stund lyckades arrangörerna boka Solidaritetshuset på Södermalm. Evenemanget drog

fullt hus, trots noll medial marknadsföring. Bauds bok lät Karneval översätta så snabbt att den svenska utgåvan var samtidig med det franskspråkiga originalet.

Mathias Mossberg

VÄNNEN SOM SVEK

**SVERIGE OCH PALESTINAFRÅGAN
FRÅN ERLANDER TILL KRISTERSSON**

KARNEVAL FÖRLAG

När jag fick höra att förlaget ger ut den svenske diplomaten Mathias Mossbergs bok *Vännen som svek. Sverige och Palestinafrågan från Erlander till Kristersson* tog jag det för ett lika förbluffande snabbt jobb. Jag ställde frågan till förlaget och fick svaret att Mossbergs bok varit "på gång länge". Den gavs ut i juni i år, att jag missat den beror nog på att den inte fått en enda anmälan i varken dagspress eller public service.

Mossberg är en författare av berömvärd integritet, det visade redan hans bok om 1980-talets ubåtsaffärer, *I mörka vatten: hur det svenska folket fördes bakom ljuset i ubåtsfrågan* (även den utkommen på Karneval, i en nyutgåva 2016). Wikipedia-sidan om Mossberg skriker till i omdömet om den boken: "konspirationsteorier"; en badge of honour i sammanhanget. Mossbergs kommentarer om konflikten mellan Israel och Palestina är av ännu större tyngd.

Vännen som svek är ett unikt dokument om den omfattande historien om Sveriges förhållande till Mellanöstern, från en som var direkt involverad i förhandlingarna mellan Israel och Palestina över flera decennier.

Vännen som svek är ett unikt dokument om den omfattande historien om Sveriges förhållande till Mellanöstern, från en som var direkt involverad i förhandlingarna mellan Israel och Palestina över flera decennier.

Det räcker med att läsa några få rader för att inse att Mossbergs bok är skriven före det att konflikten eskalerade. Tillfället i september när Israels premiärminister Benjamin Netanyahu i FN uppvisade en karta över Mellanöstern, där Palestina var uttraderat, är bara ett av ett flertal moment i upptrappningen.¹ Inget hos Mossbergs inledande, elegant formulerade tankar antyder att konflikten snart ska explodera i en humanitär och politisk katastrof:

"Min förhoppning är att vi någon gång åter ska få se ett nytt brett svenskt engagemang i Palestinafrågan – denna gång kanske inom europeiska ramar – och att yngre generationer ska bli varse vad som sker och inse att denna fråga också har bäring på vår egen situation."

Inom europeiska ramar – under oktober och november har vi hört den tyske förbundskanslern Olaf Scholz och Europeiska Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen deklarerat sitt reservationslösa stöd för Israels bombningar. Ska bli varse vad som sker – ett grymt understatement sett till de katastrofplatser på nätet från vilka vi anländer till Mossbergs bok.

Och att yngre generationer ... – en CNN-opinionsundersökning den 20 november om president Joe Bidens stöd bland väljarna visar ett lavinartat tapp för hans parti bland just de unga över Israel-Palestina-frågan.²

Många citerbara meningar finns i Mossbergs bok av samma lakoniskt förutseende slag. Han tar det hela från början ur ett svenskt perspektiv, där de första viktiga händelserna kommer i och med skiftet i svensk Mellanösternpolitik på 1970-talet. Vi får en kronologisk rapport om vad regeringsskiftena kom att betyda för Palestinafrågan och relationen till Israel, vilken roll var och en av stats- och utrikesministrarna hade.

Oviktig är knappast passagen om varför och hur Sveriges ledande roll kom att överlämnas till Norge på 1990-talet. Mossberg berömmar norrmännen och kallar det historiskt viktiga men också omdebatterade Oslo-avtalet 1993 för "århundradets diplomatiska affärsidé". Jag ser en dold ironi i de orden; knappast är Mossberg omedveten om att Palestinaforskare som Norman Finkelstein och Edward Said i Oslo-avtalet sett förutsättningarna för vad som resulterat i att människorättsorganisationer som Amnesty klassat Israel som en Apartheid-stat.³

Så har vi Mossbergs berättelse om de hemliga förhandlingarna i Stockholm under november 1995. Då är svenskarna, inklusive Mossberg själv, åter involverade. Jag gissar att det är de viktigaste styckena i boken för forskare i ämnet. Efter Stockholmssamtalen, "potentiellt av lika stor betydelse som en gång Oslosamtalen" enligt Mossberg, ska det ha funnits en överenskommelse på nivån av ett "understanding" om en tvåstatslösning. Han skriver om "ett ramavtal i form av ett arbetspapper":

Pappret presenterades för Arafat, som godkände det. Därefter var tanken att gå till premiärminister Rabin. Men den 5 november sköts Rabin och hela projektet fick läggas åt sidan.

"Pappret presenterades för Arafat, som godkände det. [Yossi] Beilin hade bokat tid hos Shimon Peres, då utrikesminister, den 8 november för att presentera detta för honom, Därefter var tanken att gå till premiärminister [Yitzhak] Rabin. Men den 5 november sköts Rabin, och hela projektet fick läggas åt sidan."

Ljuset i tunneln var lamporna från ett i motsatt riktning framrusande tåg, som det engelska uttrycket lyder. Mordet på den dåvarande premiärministern Rabin var kanske avgörande för att ingen tvåstatslösning nåddes, trots att den verkade inom räckhåll. Vikten som Mossberg lägger vid Stockholmssamtalen 1995 får vägas mot hans i övrigt krassa kritik av andra(s) försök, några av dem beskrivs som "rena fantasier": Göran Persson kallas "en elefant i en porslinsfabrik", som bara orsakade splittring i det palestinska lägret.

Göran Persson kallas en elefant i en porslinsfabrik.

Ingen skulle finna det omotiverat om Mathias Mossberg skrev en bok på 400 eller mer sidor i det här ämnet. Att han förtätat sina erfarenheter till 150 sidor och gett boken en i sammanhanget oväntat poetiskt slagkraftig titel är i sig ett statement. Hoppet Mossberg fäster vid de unga i bokens inledning ställs mot hans egen stilla, värdigt självkritiska resignation.

Stilen – lika effektiv som opretentiös. Det lirande, tålmodiga arbete som resulterade i USA:s öppnande av dialog med PLO är en av de viktigare insatserna i den svenska diplomatins historia. Mossberg var i högsta grad involverad i denna process och ger precisa beskrivningar av detta byggande av torn med klossar, dömt att rasa inte minst på grund av en stollig och korrupt PLO-ledare i Yassir Arafat.

Några scener från arbetet är tragikomiska:

”Under två dagars samtal i ytterst informell atmosfär i ett sommarhett Bagdad, sökte jag tillsammans med Arafats rådgivare Nabil Shaath, sedermera palestinsk utrikesminister, förmå Arafat att göra ett tillräckligt tydligt uttalande för att rädda dialogen med USA. Nabil Shaath och jag utformade gemensamt det ena förslaget till uttalande efter det andra, samtidigt som vi tillsammans med Arafat tittade omväxlande på VM i fotboll och på Tom och Jerry.”

Det sätt på vilket Mossberg öppet kritiserar de aktörer han menar har gjort bort sig i Palestinafrågan är uppfriskande och visar på en idag nästan utdöd svensk tradition. Hans team lyckades trots allt skapa rum för USA:s erkännande av PLO 1988, då hade fjorton år gått sedan Olof Palme höll talet där han för första gången talade om palestiniernas legitima nationella rättigheter. Något liknande verkar just nu inte möjligt.

Sverige har haft ett unikt knepigt förhållande till staten Israel på grund av mordet på Folke Bernadotte 1948, vilket begicks av en grupp i vilken ingick en sedermera israelisk premiärminister (1983–84 och 1986–92), Yitzhak Shamir.

När Palme som nybliven statsminister i början av åttiotalet pressades att göra ett besök till Israel lär han ha sagt: Hälsa dem att det första jag kommer ta upp är mordet på Folke Bernadotte.

När Palme som nybliven statsminister i början av åttiotalet pressades att göra ett besök till Israel lär han ha sagt: ”Hälsa dem att det första jag kommer ta upp är mordet på Folke Bernadotte.”

Den typen av hård men sannfärdig konfrontation saknas, när allt måste vara i linje med EU:s utrikespolitiska linje, vilken Ursula von der Leyen samtidigt hanterar som hon vill, som en drottning.

Den 19 november stod hård kritik att läsa mot Benjamin Netanyahu på den israeliska tidningen Haaretz’ ledarsida. Premiärministern anklagas för att inte bry sig det minsta om de cirka 240 människor som ännu var gisslan hos Hamas, utan enbart om sin egen politiska position. Tuffaste kritiken i dagspress mot Netanyahus regim kommer inifrån, från utmärkta Haaretz. Vad bidrar vi i Sverige med?

Martin Griffiths, FN:s nödhjälpsamordnare, konstaterade i en intervju på CNN den 21 november att den humanitära krisen i Gaza är den värsta han sett, värre än Dödens fält i Kambodja på 1970-talet: ”68 procent av de döda i Gaza är kvinnor och barn, de slutade räkna de dödade barnen vid siffran 4500”.⁴ När mer än en månad med bombningar av Gaza passerat kallades i svenska public service-nyhetsprogram fortfarande den humanitära katastrofen för ”kriget mellan Israel och terrorgruppen Hamas”.

När mer än en månad med bombningar av Gaza passerat kallades i svenska public service-nyhetsprogram fortfarande den humanitära katastrofen för kriget mellan Israel och terrorgruppen Hamas.

Aktuellt, som ska vara det fördjupande nyhetsprogrammet på SVT, fastlade kvällen den 13 november, med hjälp av sin expert på konflikten, statsvetaren Anders Persson, att

informationen vi får från Israels officiella organ är trovärdigare än det " Hamas-kontrollerade" hälsodepartementet i Gaza.

Samtidigt fortsätter att flöda bilder inifrån Gaza på appen X, av dödade barn utdragna ur betongbråten, filmer med desperata föräldrar som förgäves med enkla verktyg ger sig på stenmassor för att försöka rädda familjemedlemmar. Ingen som ser de bilderna får för sig att de skulle vara "riggade", den som betvivlar dokumentationens autenticitet måste ha bestämt sig för att inte ta del av den.

Så måste varit fallet med den talesperson för den israeliska regeringen, Ofir Gendelman, som med ett inlägg på X den 9 november ville påvisa att palestinska filmer från bombade sjukhus är fake news från Hamas. Det tog inte många timmar innan Gendelmans inlägg kunde avfärdas med en detaljerad korrektion: bilden han bifogat i sitt inlägg visade sig komma från arbetsplatsen för den libanesiska regissören Mahmoud Ramzis kortfilm *The Reality*. Så grova är misstagen också av den israeliska militärens informatörer inifrån Al Shifa-sjukhuset, att till och med BBC News (den 17 november), annars av tradition är Israel-vänlig i sin rapportering, ifrågasatte trovärdigheten.

Allra allvarligast är sammanställningen som en grupp forskare (bland andra Jamie Stern-Weiner) gjort, enligt Norman Finkelstein: "sida efter sida efter sida" med uttalanden från den israeliska regeringen de senaste sju veckorna av den sort – "genocidal in content, in intent, and in result" (Finkelstein) – som kan komma att utgöra nyckelbevis i ett folkmordsmål.⁵

En annan svensk diplomat som skrivit utförligt om konflikten mellan Israel och Palestina är Pierre Schori. I *Minnet och elden: En politisk memoar med samtida synpunkter* (2014) säger han att det kanske varit naivt att hoppas på en lösning, men: "Vad vore politiken utan drömmar och ideal?" De orden framstår idag som dunkelt förlegade. För den som vaknat ur drömmen finns inget annat än fred eller undergång.

Fotnoter